

יגור בהגנה

מעטים הם הישובים במפת הארץ, שכה היו שלובים ודבוקים במערכת הבטחון כמו יגור מאז ראשית צעדיה. חברי "אחזה", אנשי הגדוד העברי, שעלו על קרקע יגור לפני ארבעים שנה והחברים שבאו אחריהם ידעו למזג את חזון הקומונה עם חזון כח המגן העברי לשלמות אחת. נתהדקו הקשרים בין המשק הנבנה והמתפתח עם אירגון ההגנה, דרך הפלמ"ח ועד צבא ההגנה לישראל. בשנים ההן של טרם-מדינה היתה יגור אחת הנקודות המרכזיות במערכת הבטחון בארץ.

7 רובים ומספר אקדחים, רובם פגומים ותחמושתם מועטה, היוו את הרכוש ההגנתי של קבוצת "אחזה" בעלותה על הקרקע להתנחל בעמק זבולון הטובעני. יחידים, משוגעים לדבר, התמסרו למעשה ההגנה. כ"נערים המשחקים לפנינו בביקסלאך" נראו בעיני רוב החברים. לא מעט מן הלעג והקלס הוערה עליהם, כאשר היו מוציאים את מעט הנשק והתחמושת החלודים ממחבואם ומנקים ומקרצפים אותם על כל צרה שלא תבוא.

המפנה

מאורעות 1929 באו וטפחו על הפנים. על היישובים המבודדים איימה סכנת השמדה ויגור היתה בודדו בעמק זבולון. הפרעות איימו להתפשט בכל הארץ והשלטון לא עצר בעד הפורעים. המשטרה הבריטית גילתה יחס עויין וצבא לא היה בארץ, עד אשר באה המשחתת ממלטה. שני מלחים באו לשמור על שערי יגור. היתה זו תרומתה של האימפריה הבריטית בבואה להגן על חיי אדם מפני פורעים מוסתים. באותם הימים, כאשר היה צורך לפנות הילדים לחיפה, נתנסתה יגור בנסיון התקפת המון, אשר איים עליה להשמדה. מזויין בנבוטים, ברזלים, קרדומים ונשק חם התאסף המון בכפר הערבי יגור ופניו ליגור העברית. מולם, יחידים, מתי מספר, שנים לאקדח ושלושה לרובה, שוכבים ומחכים לפורעים שיגיעו. מוגן רק הצד המערבי של המשק, דרום וצפון מפורזים ופרוצים לכל מתנקש. או אז שוכנעו השלויים ביותר, שאין על מי לסמוך אלא על כוח עצמנו. ובעקבות הנס אשר קרה, שיגור נשארה בשלימותה הודות להופעתו של אירון בודד שגרם לכך שההמון התפור וההתקפה נכשלה — באה ההכרה, שמעשה היחידים צריך להיות לנחלת הכלל, ואי אפשר במתי מעט. צריך לקום כוח מזויין ומאומן, נכון להדוף כל התקפה. אז בא המפנה.

האירגון

לאחר מאורעות 1929 החלה יגור לטפח את כוחה ההגנתי. הוקם קשר עם המרכז וההגנה במקום נכנסה למסגרת אירגונית. הוקמה מיפקדה אשר תפקידיה היו: א) גיוס

חברי המשק לשורות ההגנה; ב) רכישת נשק לציוד חברי ההגנה במקום; ג) אימון החברים בשימוש בנשק. ההנחה היתה שכל חבר וחברה במשק חייבים להיות חברי ההגנה. המפקדה היתה מורכבת ממפקדי ההגנה במקום וחברים מהמזכירות והיה שיתוף פעולה מלא בין שני הגופים.

עם הקמת המפקדה החלו העניינים לזוז. היה ברור, במשק כבכל הארץ, שהערבים מגבירים כוחם ואירגונם, וצפויים לנו מבחנים קשים יותר לאין ערוך מאשר עד כה. בהתאם להנחה זו הוקצבו הסכומים מתקציב המשק והגבירו את פעולת הרכש ואת אירגונו שיוכל לעמוד בפני כל התקפה. כל המשק גודר והוקף בעמדות מגן. נוסף לכוח הלחימה הצמוד לעמדות ולקטעים, היה כוח נייד (ברגל), עתודת המפקדה, אשר מתפקידו היה: 1) לחזק את העמדות בזמן הצורך; 2) לצאת למכתנגד למען הקל את הלחץ מעל העמדות או להשמיד את המתקיפים בנסיגתם; 3) סיורים בשטחים הקרובים למשק ובשרות המזרע למען מנוע חבלות והצתות. כוח זה בגודל של מחלקה בערך, היה מאומן היטב, נשא נשקו אתו תמיד והיה במצב היכון בימי שלום כבימי מאורעות.

השירות הרפואי הצבאי התבסס על הסגל הרפואי במקום ואליו צורפו מספר חברות וחברים, אשר עברו קורסים מתאימים להגשת עזרה לנפגעי הקרב. בימי חירום מאורעות — היה קיים גם כעין פיקוח של המפקדה על האספקה במשק, במיוחד אספקת מזונות. הושם הדגש לכך שתהא רזרבה מסוימת במחסנים.

ה א י מ ו נ י ם

העוסק בנשק, חושף עצמו לסכנה כפולה: א) הוא עלול להיפגע ע"י האויב; ב) הוא עלול להיפגע ע"י נשקו הוא עצמו, אם משום חוסר זהירות ואם משום ידיעה בלתי מספקת. הלוחם חייב להכיר את הסביבה, הצמחיה, הקרקע, המבנים השונים. הוא צריך להיות אמיץ והחלטי ברוחו, יודע איך ומתי לפעול. אימון מתמיד ומכוון מקנה ללוחם כל אותן התכונות ולכך התמסר חבר מדריכים ביגור ומסר את כל מרצו ורוב זמנו הפנוי מעבודה. בתחילה היה האימון בשטח ידיעת הנשק בלבד, כי טרם היה מקובל לצאת מחוץ לגדר. הרובה, האקדח והרימון היו כלי הנשק העיקריים הניתנים למגינים, אותם למדו להחזיק ולהשתמש בהם כל חברי המשק.

בערבים ובשבתות, בחדרי-חדרים ובמתבנים התקיימו השעורים. קבוצות קבוצות למדו. התורה היתה רובה תיאוריה ומיעוטה מעשה. אולם הרבה זמן עוד לפני פרוץ מאורעות 1936 הבינה יגור שההגנה חייבת להיות אקטיבית ודינמית. אין להרשות לאויב לרכז כוחו בנקודה אחת ועוד הרבה זמן לפני קום הפו"ש אימנה יגור את חבריה באימוני-שדה ובתרגילי-התקפה. במיוחד אומן בקרב-אש ותנועה הכוח המיוחד, אשר עמד הכן כל עת ותפקידו הישיר היה התקפת-נגד או פעולת-סיור, הבטחת עובדים ושדות וכבוי שריפות. בשבתות, לפני הצהרים, יצאו לשדה קבוצות מצוידות במקלות במקום רובים, והתאמנו בניצול הסביבה, בסימנים ובצורות של התקדמות, ובמיבני קרב שונים. מוגבלים היינו, ורתוקים לחוקי המחותרת, אולם השגנו לא מעט.

ה ר כ ש

חמור היה המצב כאשר התברר שמקלות, ברזלים ומספר כלי נשק פגומים ומיושנים, אינם מספיקים עוד להדיפת התקפת הכנופיות הערביות, שהתגבשו והפכו לכוח צבאי, אשר

נשקו הוזרם מהמרחב הערבי. המופתי השתלט על הכנופיות, הכניס אירגון ונתן להן צביון של מלחמת־דת. ה"הגנה" הבינה שמול כוח זה יש להקים כוח יהודי, חמוש במיטב הנשק ומצויד במיטב הידיעה. הוקם, לכן, כוח מאורגן צבאית, על יחידותיו, מפקדיו ונשקו. האנשים היו, האירגון התגבש, הבעיה היתה הנשק. מהיכן להשיגו? אפשר היה לקנות נשק ישן עם תחמושת פגומה, עקרה, אשר נמכר ע"י הערבים לכל מי ששילם בכסף מלא. אבל נשק כזה לא ענה למשימה. נחוץ היה נשק חדש, תחמושת טריה וביחוד נשק אוטומטי. כאן הוכיחה הפעולה המרוכזת את יתרונה על הרכישה ב"הזדמנות". בעקבות קשרים עם ארצות אירופה החל לזרום נשק חדש וחדש מכל הסוגים וכן תחמושת חיה וטריה. בתחילה הגיעו אקדחים במזודות־תיירים, בחבילות ובחביות־מלט. אקדחים, תחמושת ורימוני יד. במשך הזמן החלו להגיע רובים, תת־מקלעים ומקלעים בגלגלי תנופה, במחרטות ובמכשבי־כבישים. עד מהרה אפשר היה לצייד יחידות שתהיינה בעלות עצמת־אש מתקבלת על הדעת. אולם טרם היה אירגון ארצי. היחידות היו "פרטיות" של כל יישוב ויישוב והמרכז שימש כסוכן למכירת נשק. יגור החלה לקנות נשק באופן רציני והמשק צויד בנשק ותחמושת מכל הסוגים ובמתכונת מתאימה של כחצי גודל צבאי. כמובן שאי־אפשר היה עוד להחזיק כמות כזאת של נשק במחבואים ארעיים. הסכנה היתה כפולה: הוא עלול להתגלות בקלות והוא גם עלול להתקלקל מהר. החלו לבנות מחבואים (סליקים) עמוקים בקירות הבתים, בבונקרים מתחת לבתים ובכל מקום שניתן להקים מחבוא מביטון, מוסווה היטב. הנשק היקר הוסתר מעיניו הבולשות של המשטר העוין ונשמר במסירות ובהקפדה. למטרת שימוש מידי — אימונים, שמירה, סיורים ותגובה מידית, החזיקו נשק במחבואים עליונים, שקל לגשת אליהם. סליק כזה היה בכל עמדה, בו הוחזק הנשק הקרבי שלה בימי מאורעות בלבד.

מכאן בעצם מתחילה פרשת יגור כמאגר נשק ארצי. המשלוחים הגיעו דרך נמלי יפו וחיפה והיה צורך בבסיסי אחסנה קרובים לנמלים אלה. יגור התאימה לכך, ולמרות המגבלה שלה — קרבתה היתרה לכביש הראשי ומשכן המשטרה האנגלית־ערבית בתוכה ממש — הכריעו את הכף כושר האירגון ויוזמתם של אנשי יגור באחסנת נשקם הם.

לאחר שהתקלה עם חביות המלט בנמל יפו, הוציאה אותו מכלל פעולות הרכש, אשר עבר לנמל חיפה — הפכה יגור למאגר ארצי של ה"הגנה". בהתיעצות עם חברי יגור הקים המרכז בונקרים גדולים לאיחסון נשק ומכאן העבירוהו לכל היישובים בארץ.

תכפו המשלוחים ורבתה העבודה, משלוחים גדולים וכבדים, עד שהיו קשיים ובעיות סילוק "פסולת הארזיה", אשר כללה מאות מזודות, שמיכות, חביות, גלגלים ומכשבי כבישים. כל העבודה העצומה הזאת של קבלת המשלוחים בנמל, הבאתם ליגור, פריקתם, הכנסתם למחבואים וסילוק הפסולת — מתחת לאפם של השוטרים הבריטיים והערביים במשטרת יגור — נעשתה ע"י קומץ אנשים. הם עשו לילם כיום, במאמץ ובמסירות ללא גבול, על חשבון שעות המנוחה וימי השבת שלהם, ללא ליאות ובתנאים קשים של חוסר־אוויר בבונקרים האטומים, כשהג'לניט בהתפרקו עוד מוסיף נופך משלו. חולש עליהם איש אחד בלבד, אשר ימיו ולילותיו קודש הם למלאכה זו.

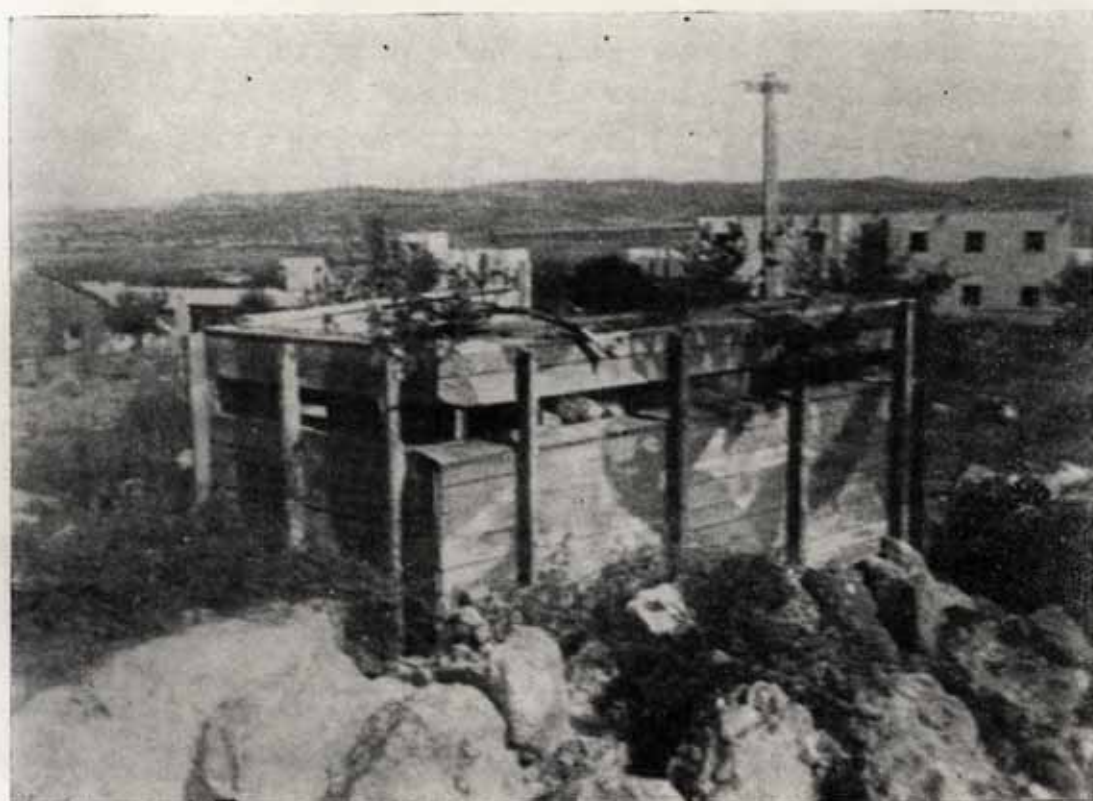
אכן בבוא היום, שילמה יגור עבור העזתה כך להתגרות בשלטון, אבל לא התחרטה וכאשר בעקבות "השבת השחורה" הוצא הנשק ממחבואו, הוכו בתדהמה לא רק הגנרלים של צבא הוד־מלכותו. מאות חברות יגור וילדיה, אלה אשר נישארו בבית, נדהמו גם הם אל

מול העוצמה הרבה, אשר מעולם לא ראוה ואף לא העיזו להעלותה בדמיונם. גדול היה הכאב ותפילה אחת בלבם — עוד נשוב ונחזיק בנשק הזה.

אירועים ומעשים

כל מעשה ההגנה היה מלווה התרגשות. ועם היות יגור לאו דוקא במרכז ההתענינות של הכנופיות הערביות, מפאת קרבתה היתרה לחיפה, הרי עמדה לה הזכות להיות תמיד במרכז ההתענינות של ה"הגנה". תורה לא מעטה ודפוסי אירגון, מיבצעים גדולים וקטנים לא פעם מתוך יגור יצאו.

יגור לא שמרה רק על עצמה. היא נענתה לקריאת המוסדות בכל שטחי ההגנה. תקופה מסוימת היא היתה אחראית להגנת כפר-חסידים. ישובי הגליל: צפת, משמר-הירדן, יסוד-המעלה ועוד — היו אלה אנשי יגור, אשר נשלחו לשם והיוו את חוט השדרה להגנתם במאורעות 1936

העליה לחניתה — חלוצת ההתנחלות באיזור האסור-בהתישבות ליהודים — יגור היא אשר הפרישה מכוחה בין מאות המתנדבים ליום העליה. מחיפה, מהקריות והסביבה, בלטה יגור באנשיה, בכליה וביוזמתה, לא רק ביום העליה, אלא גם לישיבה ממושכת בה עד בוא יישוב הקבע.

מעטים היו היהודים במשטרה. שכר השוטר היה מועט ויחס ה"אדון" הבריטי היה

מעליב, לכן התמעטו השוטרים היהודיים. עם המאורעות, הורגש המחסור באנשים שלנו ברוע זו של השלטון. עם קריאת הסוכנות לגיוס מיוחד למשטרה, נתנה גם יגור את חלקה. היה זה מפעל קיבוצי, כמעט על טהרת הקבוץ-המאוחד. הלכו חברים לתנאים קשים, לחיי בדידות, מרוחקים ממשפחה ומשק כדי לאפשר קצת רווחה בשמירה בישובים, בשדות ובדרכים, להקשיב לנעשה אצל שכנינו ולספר, להתריע ולהזהיר.

מיום היווצר המשטרה המיוחדת "חיל הנוטרים", היו ביגור מספר נוטרים מושבעים ומגויסים, אשר ניתנה להם הרשות לשאת נשק ממשלתי. התחילו בצניעות, בשמירת חלק מהגדר. לאט לאט התחילו לצאת לשדות, לשמירה במרחב, עד שנוצר המשמר הנע בטנדר. מאז לקחו הנוטרים על הטנדר את מרבית הסיורים המזוינים והיו קשר אמיץ בין הישובים. נתאפשר גם "כיסוי" טוב לאימונים מוגברים לכל חברי ה"הגנה". גם ביגור חנה טנדר כזה, אשר עשה רבות לבטחונה של הסביבה.

פרק מיוחד רשמה יגור בתולדות ההתגייסות לצבא הבריטי ולפלמ"ח. עשרות חברים גויסו לשני כוחות אלה, אשר עתידים היו להטביע חותמם על מלחמת הקוממיות ועל צה"ל. מסגרת הפלמ"ח הקנתה ליחידותיה רוח-לחימה ומסירות ללא-גבול והיותה למעשה את הכוח המגויס של הצבא בדרך, שהיה הנושא העיקרי במאבק נגד השלטון המדכא. לעומת אלוה הקנתה המסגרת הצבאית, בצד רוח הלחימה, ידע צבאי רב-ערך, אשר עמד לו לצה"ל בהתארגנותו כצבא מודרני: בעיות אירגון צבאי בהיקף גדול, בעיות לחימה ופיקוד, בעיות לוגיסטיות ומנהלה. יגור לא פיגרה בהתגייסותה לשתי המסגרות גם יחד. לפלמ"ח היתה יגור בסיס, בית, כאן אנשי הפלמ"ח עבדו, למדו, התאמנו ומכאן יצאו לפעולות ונשאו את המאבק לתוך הארץ.

בניה של יגור, במסגרת יחידות הפלמ"ח לקחו חלק בפריצה לסוריה וללבנון, פריצת עתלית, ההתקפה על הראדר, "עליה ב'" וליל הגשרים. מיגור יצאו היחידות להעניש את פורעי בתי הזיקוק, אף לאחר "השבת השחורה". ובצבא הבריטי היו חברי יגור פזורים בכל שלוחותיו: נהגים, חפרים, תותחנים, חיל רגלים, חיל הנדסה, חיל חימוש ואספקה. יגור גם עמדה בכאבה, כאשר שיכלה את אחד מטובי בניה בסירת הכ"ג. משלחת של יחידת קומנדו, משורות הפלמ"ח בהתהוותו, יצאה בסירה אל חופי סוריה בימי נסיון ההשתלטות של הנאצים עליה, למען חבל במתקנים צבאיים שם. אכן, יצאה ולא חזרה וכך הורד המסך על עשרים ושלושה בחורים אמיצים וביניהם חברנו גרשון קופלר ז"ל.

גם פרשת המ"ג ואסירי ההגנה, אשר הסעירה בזמנה את הארץ, לא פסחה על יגור. רק תמול שלשום הלכנו חמושים בצד כוחות הוד מלכותו. בידיעתם, לחמנו יד ביד והבסנו כנופיות ובין לילה היינו לפושעים. 10 שנות מאסר פסקו קציני הוד-מלכותו לאסירי ההגנה על אשר העיזו ללמוד כיצד ללחום, לעמוד על הנפש. מבין חברי יגור נאסר חמשה, שניים היו בין אסירי המ"ג ושלושה מאסירי הפלמ"ח.

הידיעות על השמדת העם היהודי בארצות הכיבוש הגיעו לארץ. היישוב הוכה בתדהמה אל מול זועות החורבן. יהודים הלכו לתאי גזים מבלי דעת שהם מולכים למוות ונהרגו על קידוש השם. הוחלט לכן להצניח כוח ישראלי לתפוצות אשר יארגן התנגדות וישיב מלחמה למעשי הרצח ההמוניים. היו אלה מטובי בני היישוב אשר אומנו ע"י הצבא הבריטי למלחמה זעירה והוצנחו בארצות הכבוש, וביניהם חברנו ליובה ז"ל.

"השבת השחורה" היתה שיא המאבק של היישוב בשלטון. היא היתה שחורה לשלטון, באשר היא גילתה את אזלת ידו להכניע את היישוב ככל שנודקק לכוח ברוטלי. היא

היתה שחורה ליישוב, באשר טובי בניו נלקחו למכלאות ועמל שנים ורכוש יקר, אשר נאסף וטופח במסירות נפש — נשדד. היא היתה שחורה ליגור, באשר התעללו בה, הרסו אותה. אולם מתוך מעטה השחור הזה הבריקה נקודת-אור אחת — פסקה ההתלבטות, המאבק בשלטון הזר הוחרף. כאשר הובלנו למכלאות, כאשר נפרצו הבונקרים ונערמו ערימות הנשק, לא נתפרק היישוב מכוחו ההגנתי, להיפך, יכולתו וכוננותו עלו. הם שהכשירונו למלחמת חרותנו.

צ ב י ס ל ע

